

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

סקר מצבם הפיננסי של המפונים

שנה + מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל

דפנה אבירם-ניצן | עומר כהן

ינואר 2025

עיקרי הממצאים

- שיעור המפונים שעובדים כשכירים נמוך (63%) בהשוואה לכלל המדגם (78%); שיעור המפונים המדווחים כי פוטרו, הוצאו לחל"ת או סגרו את עסקיהם בעקבות המלחמה הוא גבוה (19%) בהשוואה לממוצע המדגם (5%).
- שיעור המפונים שחוו ירידה בהיקף המשרה או הפעילות העסקית (38%) הוא גבוה בהשוואה לממוצע המדגם (25%).
- שיעור המדווחים על ירידה בהכנסות משק הבית היה הגבוה ביותר בקרב מפוני הצפון (54%) ובקרב כלל תושבי הצפון (לפי מחוז מגוריהם טרם המלחמה) (49%) הכולל גם את האוכלוסייה שלא פונתה בהחלטת הממשלה, זאת לעומת כ- 33% שדיווחו כך בקרב מפוני הדרום, זאת בדומה לממוצע הארצי של כלל המדגם (35%).
- השיעור הגבוה ביותר של מדווחים כי למשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל היה בקרב משקי הבית של העובדים שהתגוררו טרם המלחמה בצפון (35%) ובחיפה (37%).
- בהלימה, שיעור מפוני הצפון שהשיבו שאין ברשותם כסף נזיל גבוה משמעותית (31%) בהשוואה למפוני הדרום (17%), אך דומה לשיעורם בכלל המדגם (28%).
- שיעור המפונים מהצפון שביקשו הלוואה מאז פרוץ המלחמה גבוה במיוחד (35%), לעומת 16% בקרב מפונים מהדרום וכ- 28% בכלל המדגם (28%).
- שיעור המפונים שמשלמים משכנתה או שכר דירה (79%) גבוה משמעותית בהשוואה לכלל המדגם (57%).
- כ- 30% מהמפונים מדווחים כי התקשו לשלם את תשלומי הדיור (משכנתה או שכ"ד), בדומה לשיעור המקביל בכלל המדגם. מרביתם (72%) דיווחו כי קיבלו הקלות בתשלומי דיור, לעומת 20% בלבד בכלל המדגם.

מהסקר עולה כי מצבם התעסוקתי ומצב הכנסת משקי הבית של המפונים ושל אלו שהתגוררו בצפון עוד לפני המלחמה (לא בהכרח מפונים) פחות טוב בהשוואה לממוצע המדגם. מנגד, בכל הנוגע למצבם הפיננסי של המפונים, נראה שמצבם של המפונים דומה למדגם הכלל ארצי. זאת ככל הנראה הודות למענקי ההתארגנות והאכלוס שקיבלו המפונים עד כה. מנגד, מהסקר עולה כי מצבם הפיננסי של תושבי מחוז הצפון בכלל (לפי מקום מגוריהם טרם המלחמה) ומפוני הצפון בפרט קשה יותר בהשוואה לכלל האוכלוסייה ולמפוני הדרום. סביר להניח שהדבר קשור, בין היתר, גם לשלב השונה של המפונים בתהליך החזרה ליישובים, ולמועד הפסקת מענקי הסיוע.

התמונה המטרידה לגבי מצבם התעסוקתי והפיננסי של מפוני ותושבי הצפון, כפי העולה מהסקר מתיישבת עם ממצאי המחקר שביצע ד"ר איתמר יקיר ביולי 2024¹. המחקר, אשר בחן את ההשפעה ארוכת-הטווח של פינוי ישובים על הכנסה ותעסוקה על בסיס מקרה הבוחן של מפוני גוש קטיף באוגוסט 2005, מצא שהאוכלוסיות הפגיעות ביותר במצב של פינוי יישובים היו המבוגרים והעצמאים. מהמחקר עולה כי **לפינוי הייתה השפעה**

¹ מקור: [ההשפעה ארוכת הטווח של פינוי יישובים על הכנסה ותעסוקה: תובנות המקרה של מפוני תוכנית ההתנתקות | דו"ח מחקר | ד"ר איתמר יקיר | המכון הישראלי לדמוקרטיה | יולי 2024](#)

ניכרת, שלילית וממושכת, על רמת התעסוקה של המפונים: ירידה של 9 נק' אחוז בתעסוקה בשנתיים הראשונות ו-4 נק' אחוז בשלוש השנים הבאות. בנוסף נמצאה נטייה חזקה יותר **לפרישה מוקדמת** בקרב המפונים. **העצמאים ספגו פגיעה עוצמתית במיוחד** הן בממד התעסוקה והן בממד ההכנסה. **הפגיעה בתעסוקת נשים** הייתה מעט חזקה יותר בהשוואה לגברים. ושיעור התעסוקה של **עובדים לא משכילים ושל מבוגרים** נפגע הרבה יותר בהשוואה לעובדים משכילים וצעירים.

ניתוח מאפייני תושבי גבול הצפון, כפי שהיו עוד לפני המלחמה (שנת 2021), ממחיש שמדובר באוכלוסייה פגיעה ביותר, כפי שזוהתה במקרה הבוחן שנבחן במחקר על מפוני גוש קטיף. שיעור המבוגרים והעצמאים באזור גבול הצפון הינו גבוה בהשוואה לתושבי העוטף, ובמיוחד נמצא שיעור גבוה של מבוגרים בצפון שעוסקים בענף החקלאות (ענף מבוסס מקום, אשר נפגע באופן דרמטי במלחמה). עוד נמצא כי בהשוואה ליישובי העוטף ביישובי גבול הצפון נמצא שיעור נמוך של משכילים ורמת שכר נמוכה. השיעור הגבוה של אוכלוסיות אלו, שזוהו במחקר כאוכלוסיות פגיעות במיוחד, מתיישב עם ממצאי הסקר, אשר מצביעים על פגיעה בולטת וחזקה יותר בתעסוקה ובהיקפי המשרה/פעילות של מפוני הצפון ועוד יותר מתיישב עם הפגיעה הבולטת במצבם הפיננסי של כלל תושבי מחוז הצפון, הכולל גם אוכלוסיות שלא פונו בהחלטת הממשלה ולכן גם לא היו זכאים למענקי הסיוע להם זכו המפונים.

על הסקר והמדגם

סקר זה הוא פילוח ייחודי של אוכלוסיית המפונים מהדרום ומהצפון, המבוסס על הסקר הרחב שבוצע בקרב מדגם מייצג כלל-ארצי של אוכלוסיית העובדים (שכירים ועצמאיים) אשר עבדו ערב פרוץ מלחמת חרבות ברזל. לסקר הרחב השיבו 1,236, מהם 1,028 משיבים שהיו שכירים טרם המלחמה ו-208 משיבים שהיו עצמאים טרם המלחמה. המדגם הארצי כולל 244 משיבים ממחוז הצפון וכ-164 משיבים ממחוז דרום. המשיבים במחוזות השונים כוללים גם את האוכלוסייה שלא פונתה ולפיכך לא הייתה זכאית למענקי הסיוע.

הסקר בוצע במטרה לבחון את מצבם התעסוקתי והפיננסי של מי שעבדו עד פרוץ המלחמה – בהפניית זרקור על אוכלוסיית המפונים. הסקר הקיף חמישה נושאים הקשורים להשפעות המלחמה על המצב הפיננסי של השכירים והעצמאים: השפעה על היקף העבודה, הכנסות פרט ומשק בית, נזילות, הלוואות ומשיכת יתר ותשלומים לדיוור.

כדי לקבל תמונה לגבי מצבה של אוכלוסיית המפונים, ביצענו עיבוי למדגם של אוכלוסייה זו באמצעות איסוף תשובות בשיעור שגדול מחלקם המוערך של המפונים/מתפנים באוכלוסייה. לאור גודלה המצומצם של אוכלוסיית המפונים/מתפנים באוכלוסייה, גם היקף הנדגמים בסקר אינו גדול. לסקר זה נדגמו 90 משיבים מיישובים מפונים, מתוכם 48 מיישובי הצפון ו-42 מיישובי הדרום. בשל גודלו המצומצם של המדגם, טעות הדגימה המרבית למדגם זה היא גדולה יחסית, ועומדת על $\pm 8.67\%$, ברווח סמך של 90%.

לצורך הסקר הוגדר מפונה כאדם שיישוב מגוריו לפני המלחמה (כפי שדווח בסקר) נמנה ברשימת היישובים המפונים לפי החלטות הממשלה הרלוונטיות.²

² החלטת ממשלה 975 אודות פינוי יישובי הצפון, ו-950 אודות פינוי יישובי הדרום יחד עם נספחיהן והרחבותיהן.

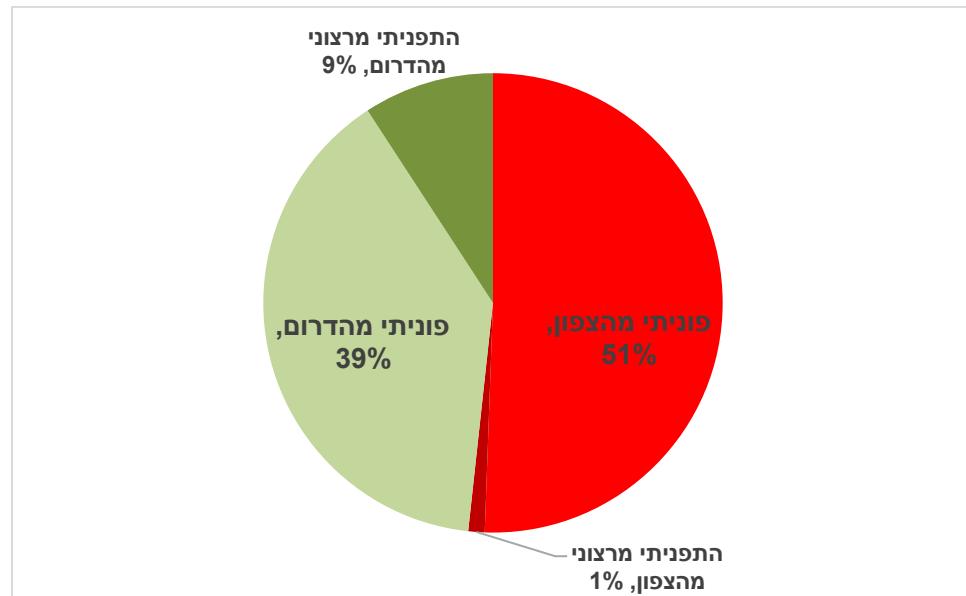
בנוסף, התייחסנו בסקר זה גם לאוכלוסייה שהתגוררה לפני המלחמה במחוזות הצפון והדרום, במטרה לקבל תמונה מקיפה לא רק על מצבם של המפונים אלא גם של אלו שנותרו באזור הצפון ו/או הדרום, אך לא פונו בהחלטת הממשלה.

גיבוש השאלון וניתוח הסקר בוצעו על ידי צוות חוקרי המרכז לממשל וכלכלה, תוך ייעוץ וליווי של מרכז ויטרבי לחקר דעת קהל ומדיניות במכון הישראלי לדמוקרטיה. איסוף הנתונים לסקר נערך על ידי חברת סי.איי מידע שיווקי ונעשה בתאריכים 15.12.2024–5.1.2025, כשנה ושלושה חודשים לאחר תחילת מלחמת חרבות ברזל. רואיינו באינטרנט ובטלפון 992 איש ואישה בשפה העברית ו-244 בשפה הערבית.

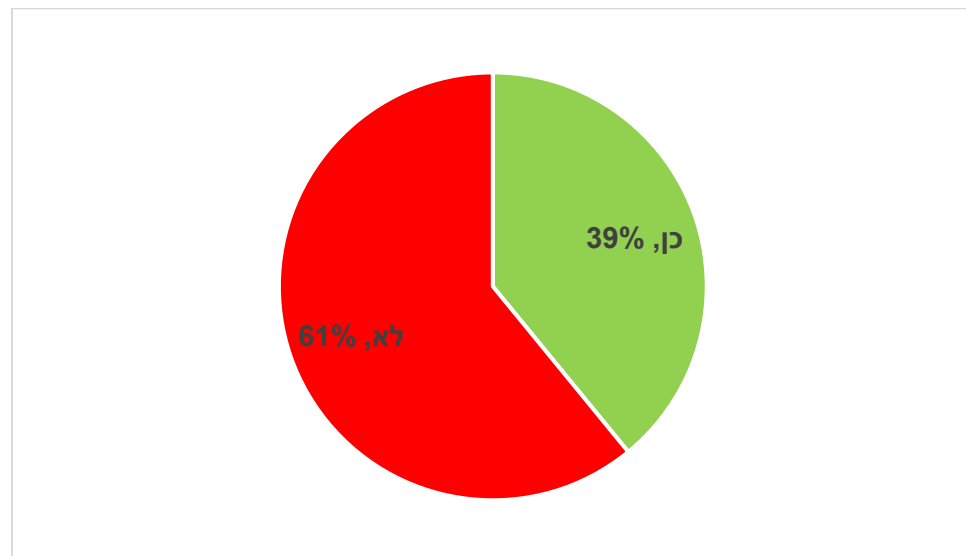
90% מהמשיבים לסקר פונו ממקום מגוריהם, מהם כ-51% שפנו מהצפון וכ-39% שפנו מהדרום. 10% מהמשיבים התפנו מרצונם, מרביתם (9%) התפנו מרצונם מהדרום. מרבית המשיבים לסקר (61% מהם) טרם חזרו לביתם במועד ההשבה לסקר. ורק 39% חזרו לביתם.

מבין אלו ששבו לביתם 91% הם מיישובי הדרום, ורק 9% מהם הם מיישובי הצפון. בבחינת כלל המפונים מכל אזור נוכל לומר כי כ-76% מהמשיבים המפונים מיישובי הדרום שבו לבתיהם בעוד 24% טרם שבו. מבין מפוני הצפון רק 7% שבו לביתם ו-93% טרם שבו.

תרשים 1: האם בשל המלחמה פונית או התפנית מביתך?

תרשים 2: האם שבת לביתך?

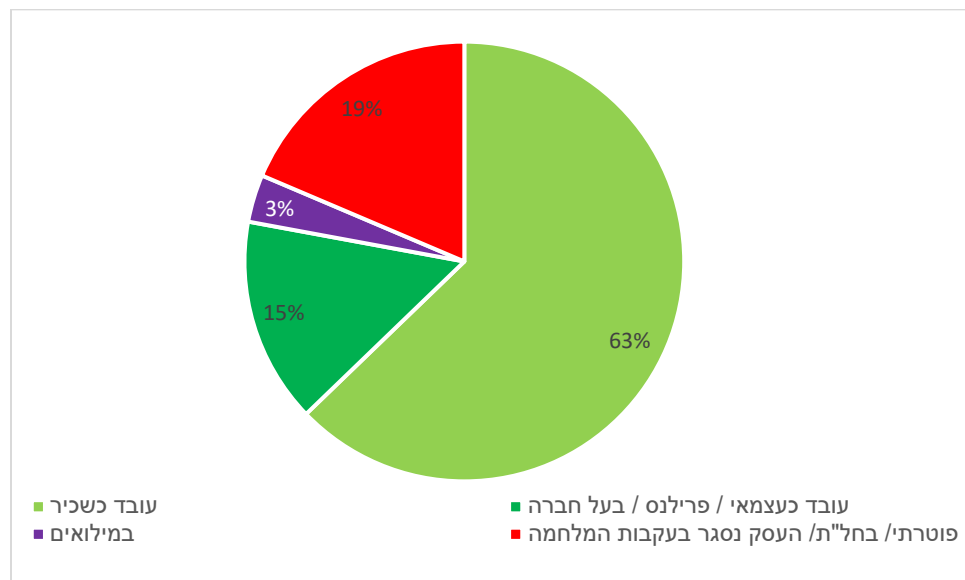
נציין שהשאלון הופץ באמצע דצמבר 2024 עד תחילת ינואר 2025, לאחר הסכם הפסקת האש בצפון אך טרם גיבוש עסקת החטופים הנוכחית, הכוללת גם התחייבות לסיום המלחמה וצמצום כוחות צה"ל בעזה. סביר להניח שמגמות אלו משפיעות על מצב הרוח וגם על מידת האופטימיות של המשיבים, במיוחד על אוכלוסיית המפונים מהדרום ומהצפון ובפרט בהתייחס לשאלות צופות פני עתיד.

מצבם הפיננסי של המפונים

1. מצבם התעסוקתי של המפונים שהיו מועסקים טרום המלחמה

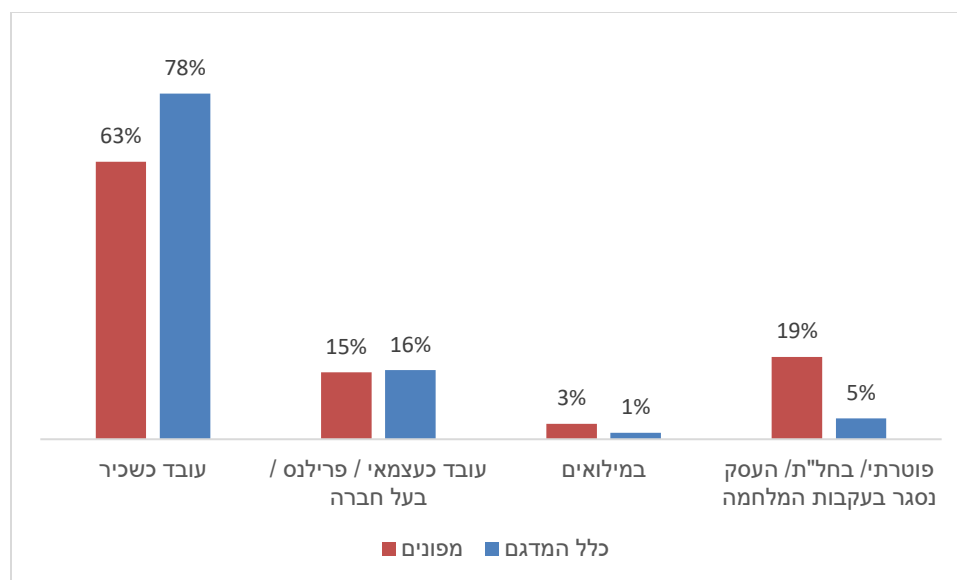
מרבית המפונים שהשיבו לסקר³ (63% מהם) עובדים כיום כשכירים, אף כי משקלם נמוך בהשוואה לכלל המדגם (78%); כ-15% עובדים כעצמאים, פרילנסרים או שיש בבעלותם חברה, בדומה למשקל אוכלוסייה זו בשוק העבודה ובדומה לכלל המדגם בסקר. שיעור בולט מהמפונים ציינו בסקר כי נכון למועד המענה על השאלון (דצמבר 24–ינואר 25) הם פוטרו מעבודתם או הוצאו לחל"ת או שנסגר להם העסק בעקבות המלחמה (לאילו שהיו עצמאיים): 19% בקרב המפונים לעומת כ-5% בכלל המדגם. בנוסף, כ-3% דיווחו כי הם נמצאים במילואים.

3. תרשים 3. מצבם התעסוקתי הנוכחי של המפונים שעבדו טרום המלחמה, סקר ינואר 2025

4. תרשים 4. מצבם התעסוקתי של האוכלוסייה שעבדה טרום המלחמה, מפונים בהשוואה לכלל האוכלוסייה

³ בסקר זה נדגמו רק משיבים שעבדו ערב פרוץ מלחמת חרבות ברזל.

2. היקף המשרה של המפונים שהיו מועסקים טרום המלחמה

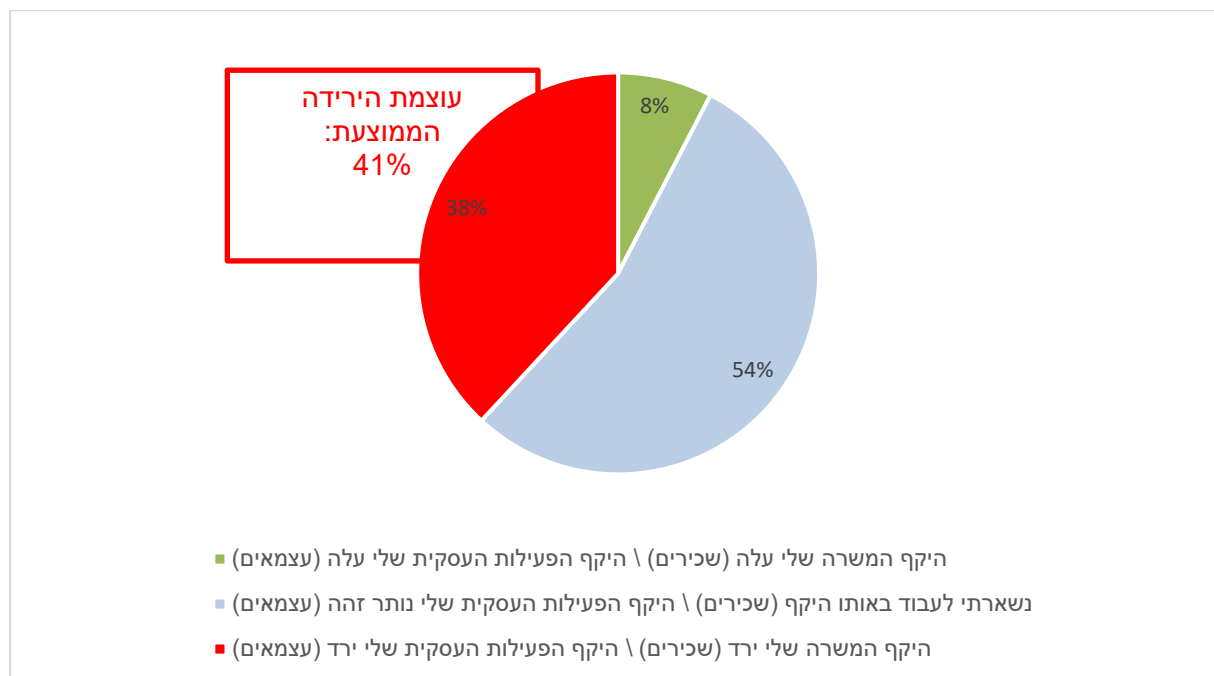
מעט יותר ממחצית המפונים (54% מהם) שהשתתפו בסקר דיווחו כי אחוז המשרה שלהם נותר ללא שינוי בהשוואה למצב שלפני המלחמה (לגבי העצמאים השאלה התייחסה להיקף הפעילות בעסק), 38% דיווחו כי היקף המשרה/הפעילות העסקית שלהם ירדו בגלל המלחמה, ו-8% ציינו כי היקף המשרה/הפעילות העסקית עלו. מבין אלו שדיווחו כי היקף המשרה או הפעילות העסקית ירדו, גובה הירידה הממוצעת עמד על 41%.

אף כי מדובר במספר תצפיות קטן יחסית שהשיבו לשאלה זו (67 משיבים), נציין כי ישנן אינדיקציות לכך שגם בקרב המפונים ועוד יותר בקרב אלו שהתגוררו במחוז צפון עוד לפני המלחמה (לא בהכרח מפונים), ניכר כי הפגיעה הכלכלית באוכלוסיית העצמאים/פריילנסרים הייתה ונותרה משמעותית בהרבה בהשוואה לשכירים, זאת בדומה למצב העצמאים בכלל המדגם.

נציין כי הפערים בולטים ומקבלים תיקוף גם בממצאים לגבי המדגם הארצי. לשם השוואה, בכלל המדגם דיווחו 54% מהעצמאים על ירידה בפעילות העסקית בשל המלחמה, לעומת רק 19% מהשכירים בכלל המדגם שרשמו ירידה בהיקף המשרה, ולמול 62% מהעצמאים בצפון אשר דיווחו על ירידה בפעילות העסקית.

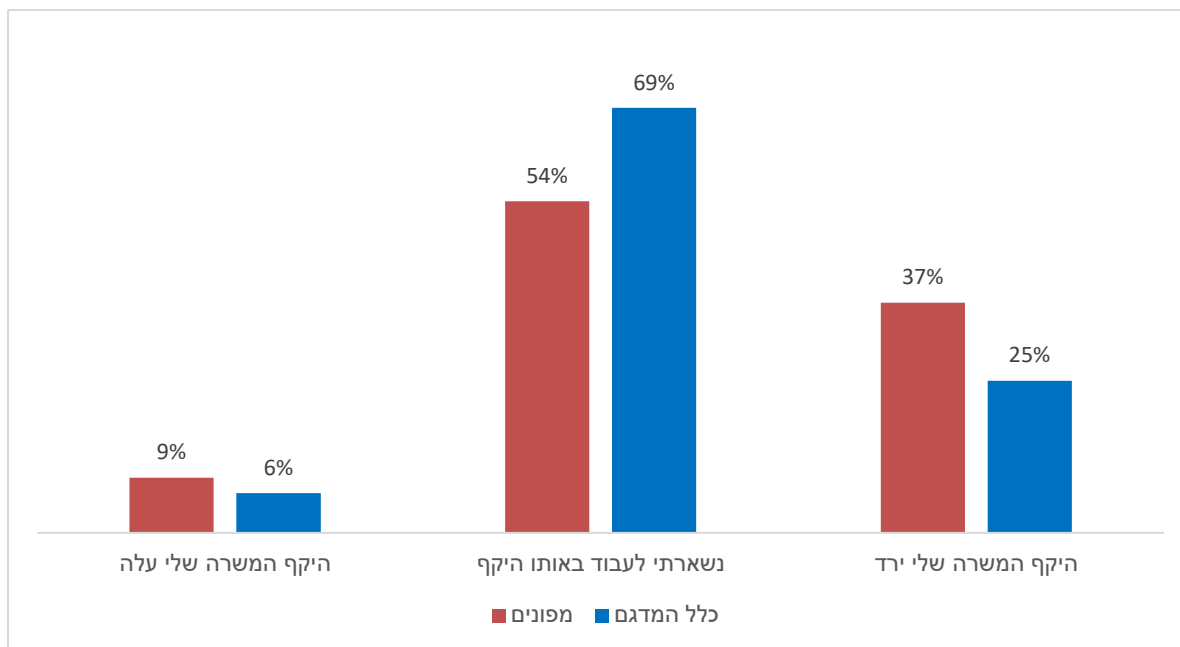
העובדה שכשנה ושלושה חודשים מאז פרוץ המלחמה עדיין רוב המפונים העצמאים/פריילנסרים מדווחים על ירידה בפעילות העסקית בשל המלחמה, ובדגש על אוכלוסיית הצפון והמפונים, מחדדת את הצורך הבווער לגבש מנגנון סדור וידוע מראש שייתן מענה מיידי לאוכלוסייה זו במצבי משבר כגון מלחמה, מגפה ואירועי קיצון נוספים שאינם בשליטתם. זאת בדומה למנגנוני הסיוע הקיימים לעובדים השכירים שזכאים במצבי קיצון לקבל כרית ביטחון, אם באמצעות יציאה לחל"ת או קבלת דמי אבטלה.

תרשים 5. השפעת המלחמה על היקף המשרה/הפעילות של המפונים בהשוואה למצב טרום המלחמה⁴

תרשים 6. השפעת המלחמה על היקף המשרה של המפונים בהשוואה למצב טרום המלחמה, מפונים לעומת

כלל המדגם

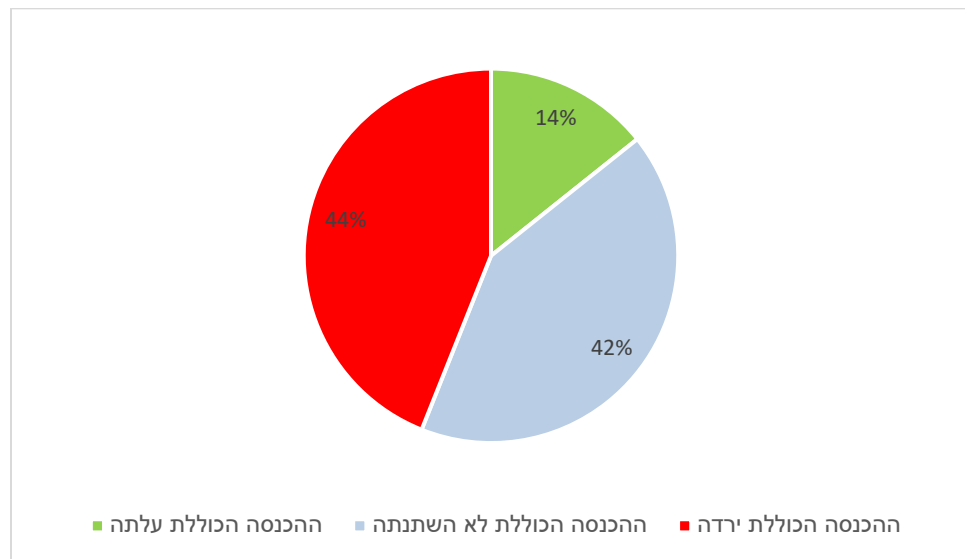

⁴ בשל מיעוט משיבים לא ניתן להציג התפלגות של מפוני הדרום מול מפוני הצפון.

3. הכנסות משקי הבית של המפונים

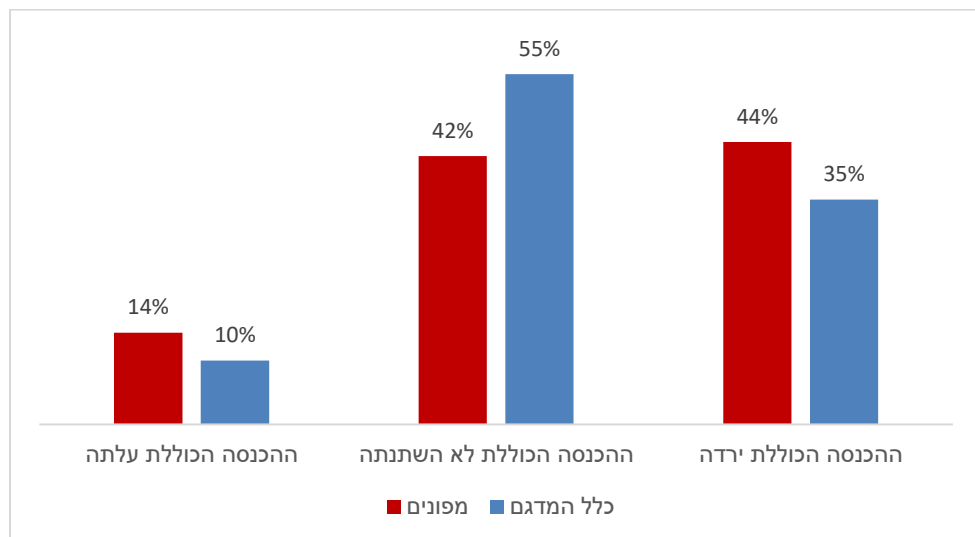
44% מהמפונים שהשיבו לסקר דיווחו כי הכנסת משק הבית שלהם נכון למועד המענה לסקר היא נמוכה בהשוואה לתקופה שטרם המלחמה, שיעור דומה (42%) דיווחו כי לא חל שינוי בהכנסה, וכ-14% רשמו גידול בהכנסת משק הבית מאז המלחמה.

תרשים 7. הכנסות משק הבית של המפונים בהשוואה למצב טרום המלחמה

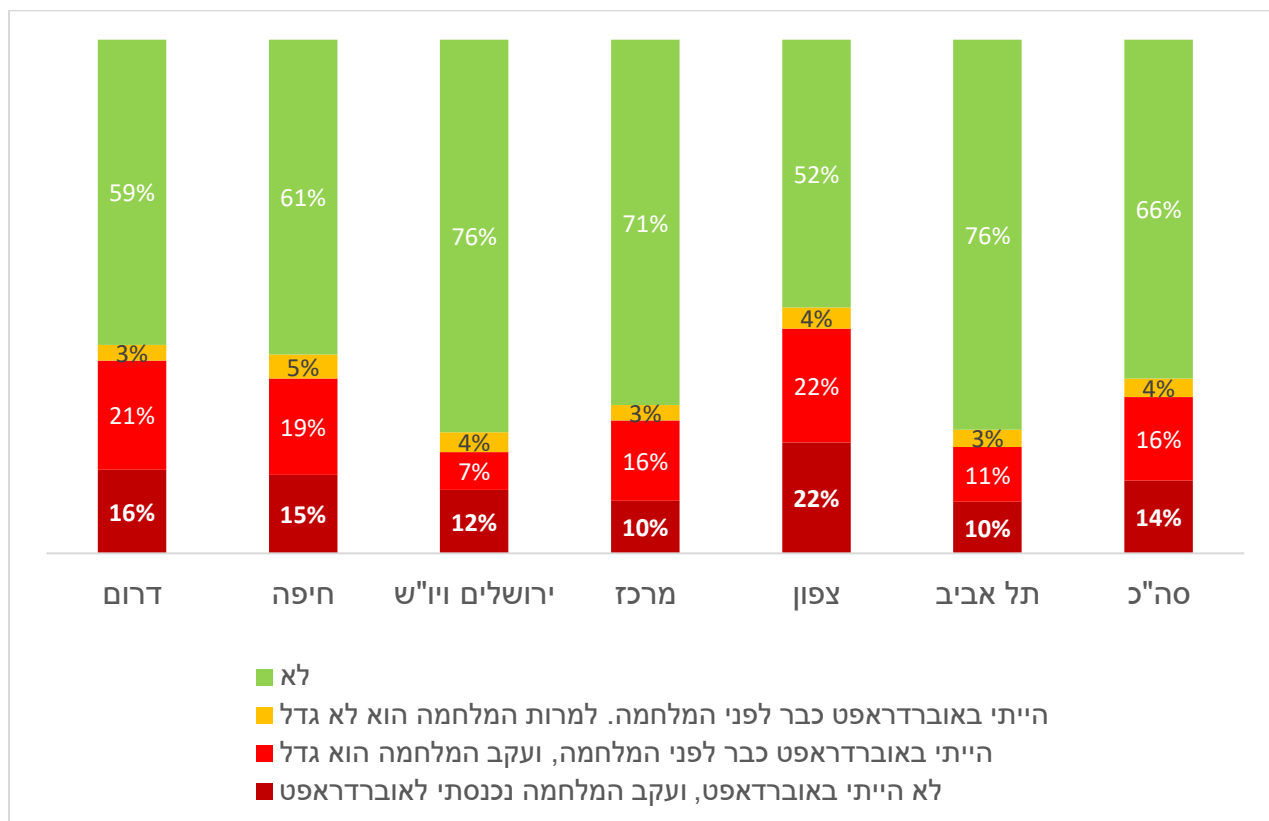
שנה ורבע לאחר פרוץ המלחמה, שיעור המפונים המדווחים כי הכנסתם ירדה בהשוואה למצבם טרום המלחמה (44%) נותר גבוה בהשוואה לממוצע הארצי (35%).

תרשים 8. הכנסות משק הבית של המפונים שהיו מועסקים ערב המלחמה בהשוואה לרמתן טרום המלחמה, מפונים לעומת כלל המדגם

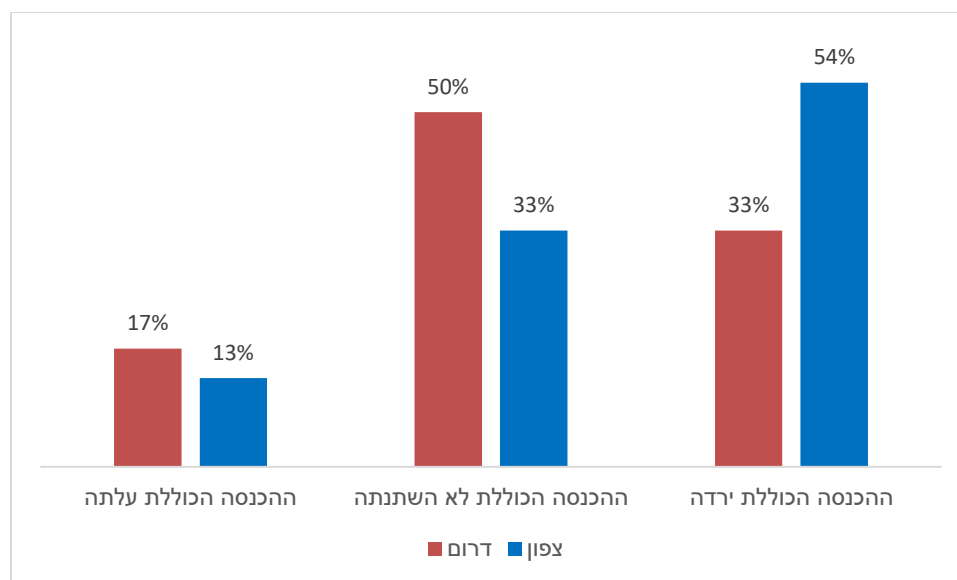
בבחינה לפי מחוזות מגורים עולה כי במחוזות הצפון וחיפה שיעור גבוה מהמשיבים דיווחו כי הכנסת משק הבית ירדה (49%-ו-46% בהתאמה).. המחוזות בהם השיעור הנמוך ביותר מבין המשיבים דיווחו על ירידה בהכנסות משק הבית הם מחוז ירושלים ויו"ש ומחוז מרכז (23%-ו-26% בהתאמה).

תרשים 9. השפעת המלחמה על הכנסות משק הבית בהשוואה למצב טרום המלחמה, כלל המדגם לפי מחוז מגורים

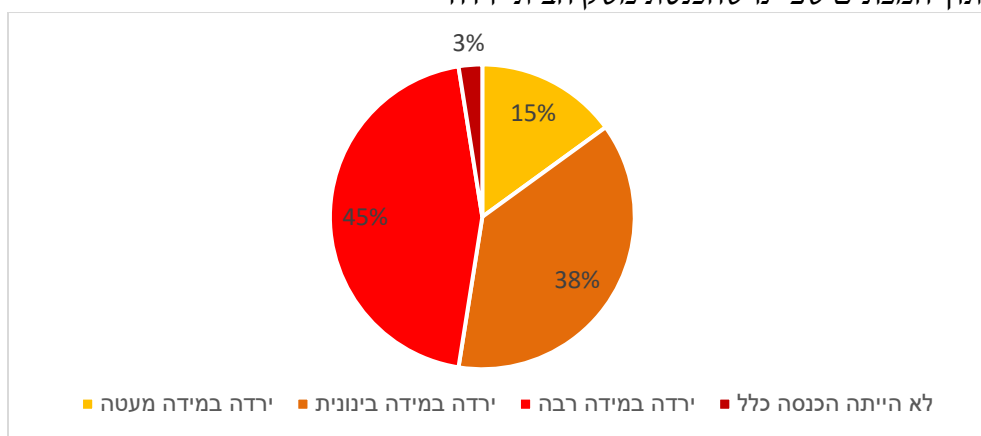
שיעור בולט ממפוני הצפון (54% מהם) מדווחים על ירידה בהכנסת משק הבית שלהם בהשוואה למצב טרום המלחמה, לעומת 33% בקרב מפוני הדרום. תמונה הפוכה מתקבלת כשבוחנים את שיעור המדווחים כי הכנסתם לא השתנתה מאז המלחמה: כמחצית ממפוני הדרום דיווחו שהכנסת משק הבית לא השתנתה, לעומת כשליש ממפוני הצפון שלא ספגו שינוי בהכנסת משק הבית.

תרשים 10. השפעת המלחמה על הכנסות משק הבית בהשוואה למצב טרום המלחמה, לפי אזור

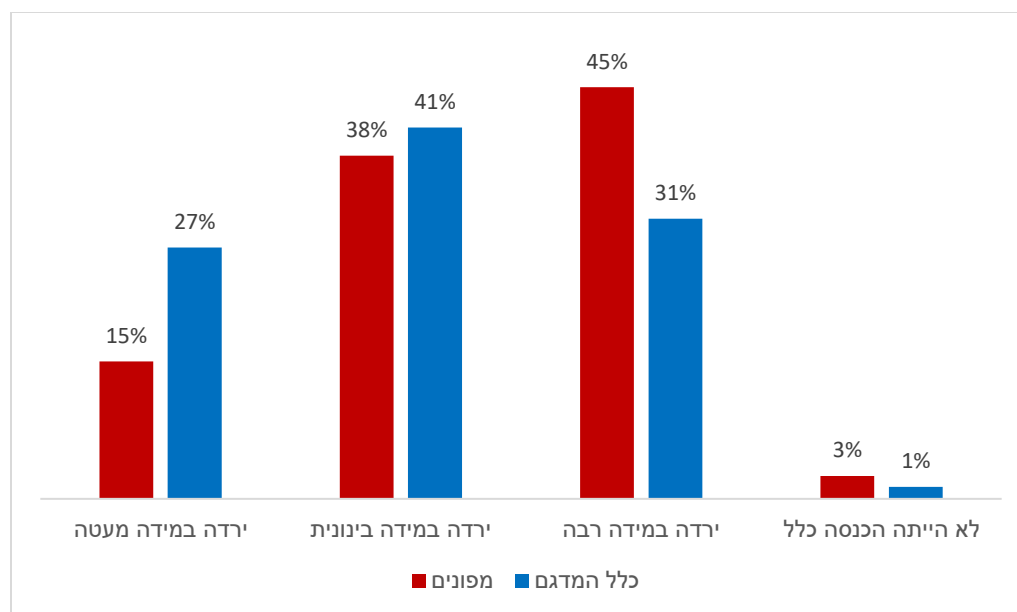

רוב המפונים בסקר (83% מהם) מדווחים על ירידה בינונית עד ניכרת בהכנסת משק הבית לעומת המצב טרם המלחמה, מהם 45% שצינו ירידה ניכרת בהכנסתם, ו-38% שרשמו ירידה בעוצמה בינונית. רק 15% דיווחו על פגיעה קלה בהכנסות משק הבית, ולעומתם כ-3% לא קיבלו שכר כלל. בהשוואה לכלל המדגם נראה כי המפונים שנפגעו בהכנסתם נפגעו בעוצמה קשה יותר. בעוד שבכלל המדגם, 31% דיווחו על ירידה משמעותית בהכנסה, בקרב המפונים עומד שיעור זה על 45%. בהתאם, שיעור המדווחים על ירידה קלה או בינונית נמוך בקרב המפונים (15% ו-38% בהתאמה), לעומת כלל המדגם (27% ו-41% בהתאמה).

תרשים 11. התפלגות עוצמת הירידה בהכנסות משק הבית של המפונים בהשוואה לרמתן טרם המלחמה, מתוך המפונים שצינו שהכנסת משק הבית ירדה

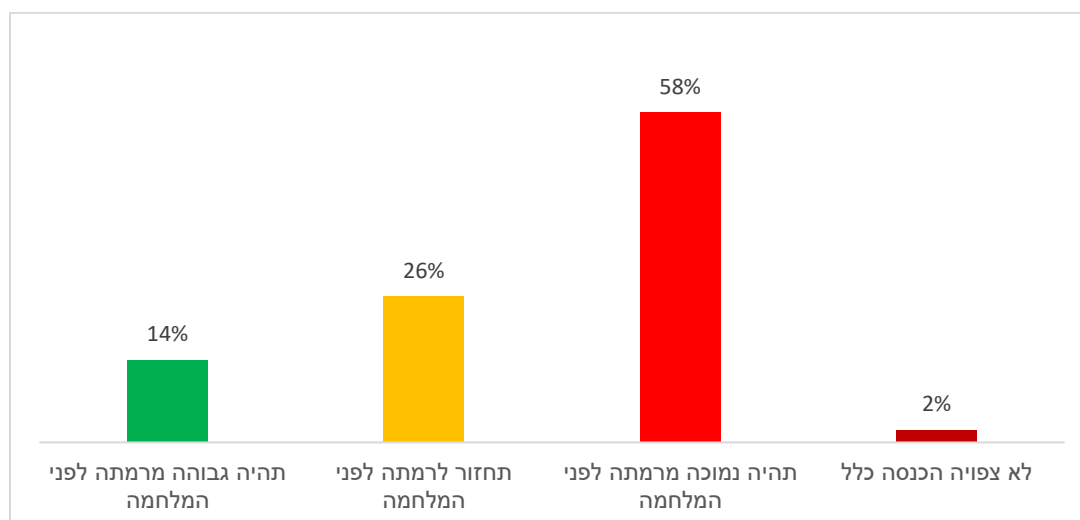
תרשים 12. בהתייחס למי שענו שחלה ירידה בהכנסתם הנוכחית בהשוואה למצב טרם המלחמה, באיזו מידה ירדה ההכנסה הכוללת של משק הבית? מפונים לעומת כלל המדגם

הערכות צופות פני עתיד

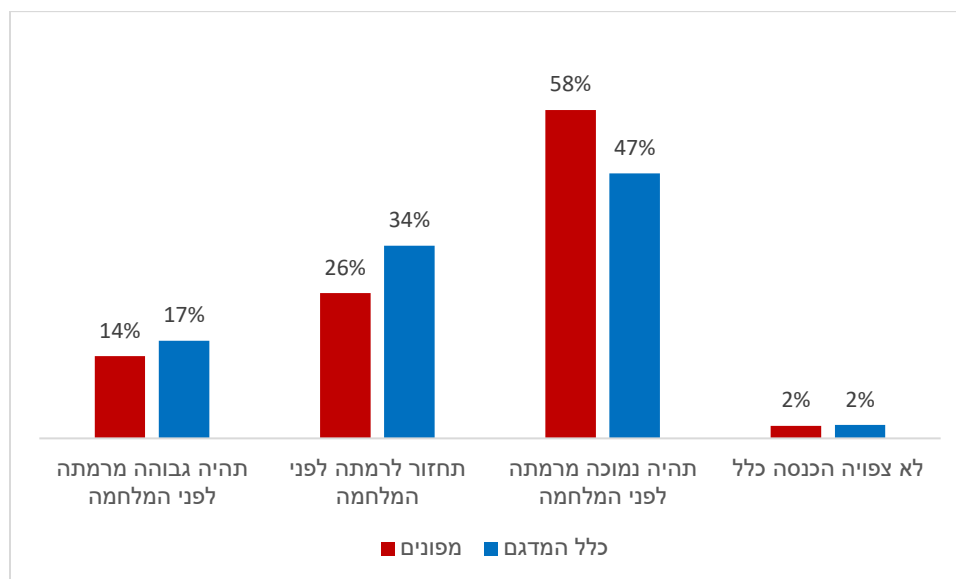
המפונים בסקר התבקשו להעריך מה יקרה להכנסת משק הבית שלהם בחודשיים הקרובים. כ-60% העריכו כי בחודשים ינואר-פברואר 2025, הכנסת משק הבית תישאר נמוכה בהשוואה לרמה טרום המלחמה, לעומת כ-49% שהעריכו כך במדגם הכלל ארצי. בתוך כך, כ-25% מהמפונים העריכו שהרמה תהיה נמוכה במידה מועטה בהשוואה למצב טרום המלחמה, ו-33% מהמפונים העריכו כי הכנסתם תהיה נמוכה במידה בינונית עד רבה מרמתה לפני המלחמה, לעומת כ-25% בכלל המדגם.

תרשים 13. כיצד צפויה להשתנות ההכנסה ברוטו של משק הבית שלך בינואר-פברואר 2025, לעומת התקופה המקבילה טרום המלחמה (ינואר-פברואר 2023)? מפונים בלבד

מנגד, כרבע מהמפונים העריכו כי הכנסת משק הבית שלהם בחודשיים הקרובים תחזור לרמתה טרום המלחמה, לעומת 34% בכלל המדגם, ו-14% אף צפו שרמת הכנסתם תהיה גבוהה בהשוואה לתקופה שלפני המלחמה.

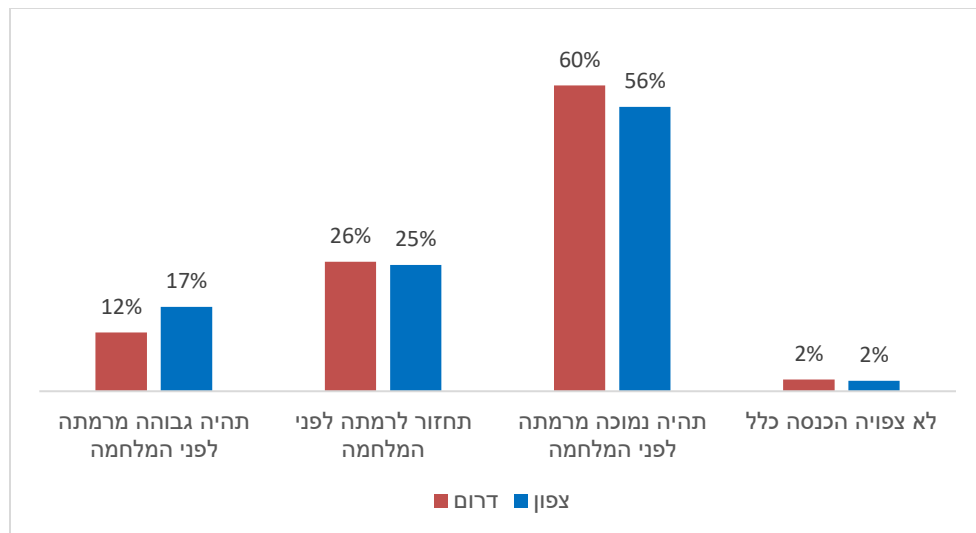
תרשים 14. כיצד צפויה להשתנות ההכנסה ברוטו של משק הבית שלך בינואר-פברואר 2025, לעומת התקופה המקבילה לפני המלחמה (ינואר-פברואר 2023)?⁵ השוואה לכלל המדגם

לא נמצאו הבדלים מובהקים בתחזיות בין מפוני הצפון למפוני הדרום.

תרשים 15. כיצד צפויה להשתנות ההכנסה ברוטו של משק הבית שלך בינואר-פברואר 2025, לעומת התקופה המקבילה לפני המלחמה (ינואר-פברואר 2023)?⁵ לפי אזור

⁵ משיבי סקר ינואר 24 התבקשו לתת תחזית לגבי ההכנסה בינואר-פברואר 25.

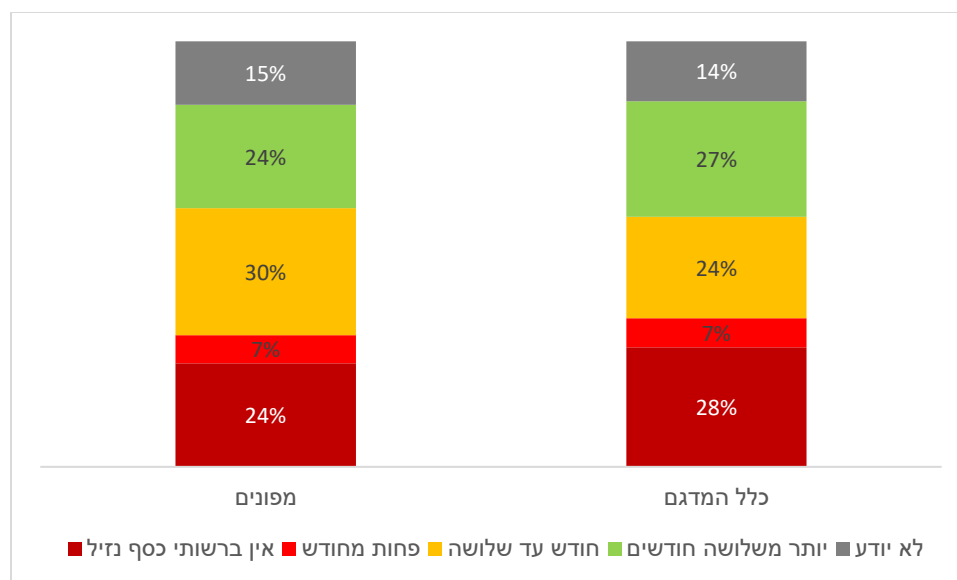
נזכיר שהשאלון הופץ באמצע דצמבר 2024 עד תחילת ינואר 2025, לאחר הסכם הפסקת האש בצפון אך טרם גיבוש עסקת החטופים הנוכחית, הכוללת גם התחייבות לסיום המלחמה. סביר להניח שמגמות אלו משפיעות על מצב הרוח וגם על מידת האופטימיות במבט צופה פני עתיד.

4. מצב הנזילות של המפונים

מהסקר עולה כי מצב הנזילות של משקי הבית המפונים דומה לזה של כלל המדגם : כ-24% מהמפונים מעריכים כי למשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל, בדומה לכ-28% בכלל המדגם ; וכ-7% מהמפונים מעריכים כי הכסף שברשות משק הבית שלהם יספיק לפחות מחודש (בדומה לכלל המדגם).

יתרה מכך, כשנה ורבע מפרוץ המלחמה למעלה ממחצית המפונים (54% מהם) מעריכים שהכסף הנזיל של משק הבית שלהם יספיק ליותר מחודש, מהם כ-24% מעריכים כי הכסף הנזיל שברשות משק הבית שלהם יספיק ליותר משלושה חודשים, ו-30% נוספים מעריכים שיספיק לבין חודש לשלושה חודשים. לשם השוואה, בקרב כלל המדגם דיווחו כמחצית המשיבים שהכסף הנזיל של משק הבית שלהם יספיק ליותר מחודש.

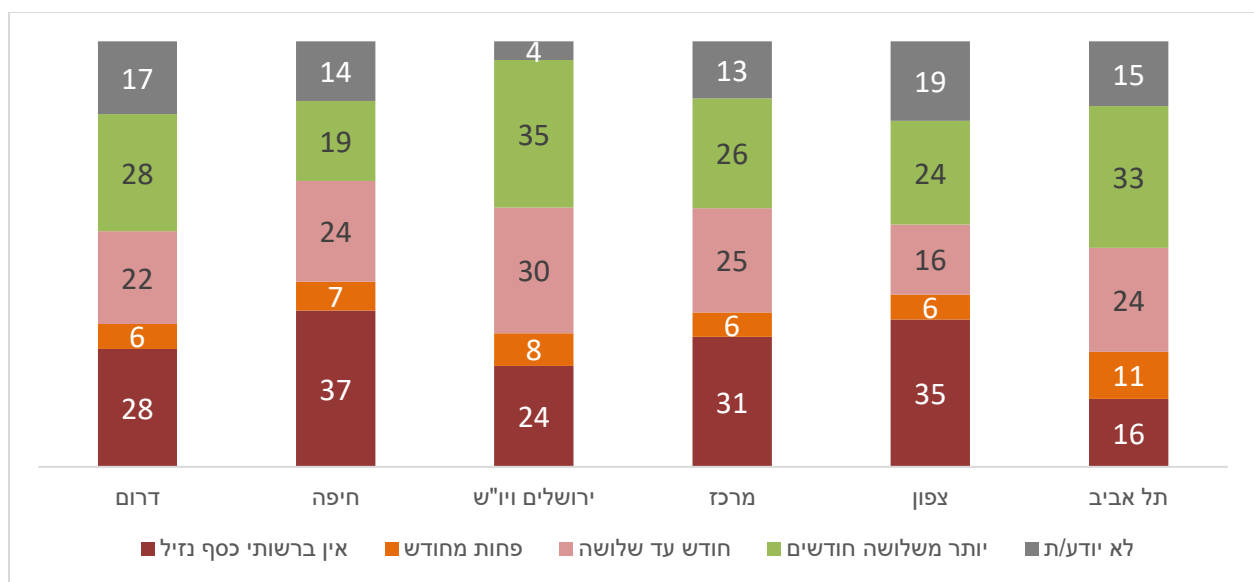
תרשים 16. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית? מפונים לעומת כלל המדגם

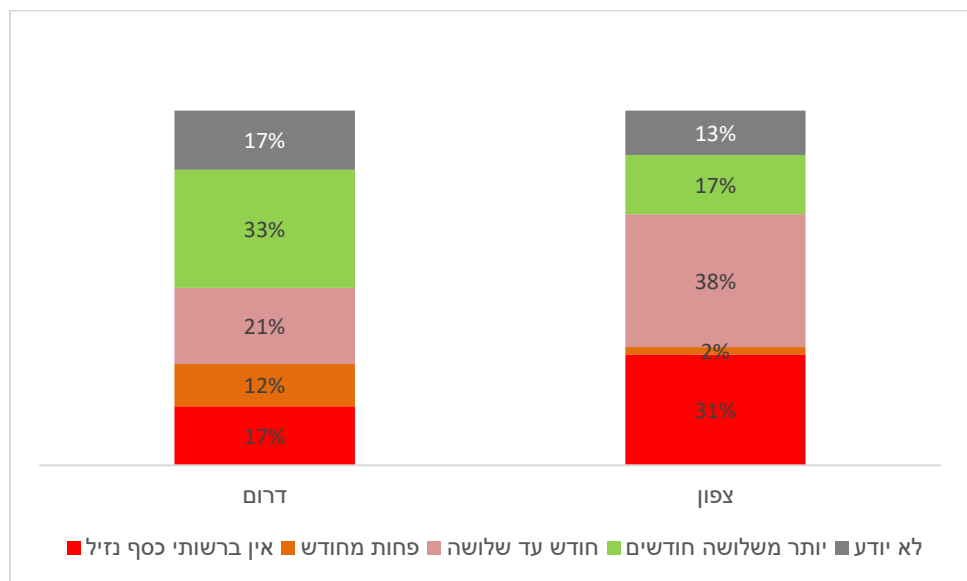
בחלוקה לפי מחוז מגורים (טרם המלחמה) הנתונים מצביעים על רמת נזילות נמוכה יחסית בקרב משקי הבית של העובדים שהתגוררו טרם המלחמה בצפון ובחיפה, עם שיעור גבוה במיוחד של משיבים הסבורים שלמשק הבית שלהם אין כלל כסף נזיל (35% בצפון, 37% בחיפה). זאת לעומת 28% במדגם הארצי ו- 16% בלבד במחוז תל אביב.

נוסף על כך, שיעור המשיבים שלא ידעו להעריך את מצב הנזילות של משק הבית שלהם היה הגבוה ביותר בצפון (19%) ובדרום (17%), מה שעשוי להעיד על חוסר הוודאות הגבוה ששורר בקרב משקי הבית באזורי הדרום והצפון.

תרשים 17. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית? כלל המדגם, לפי אזור

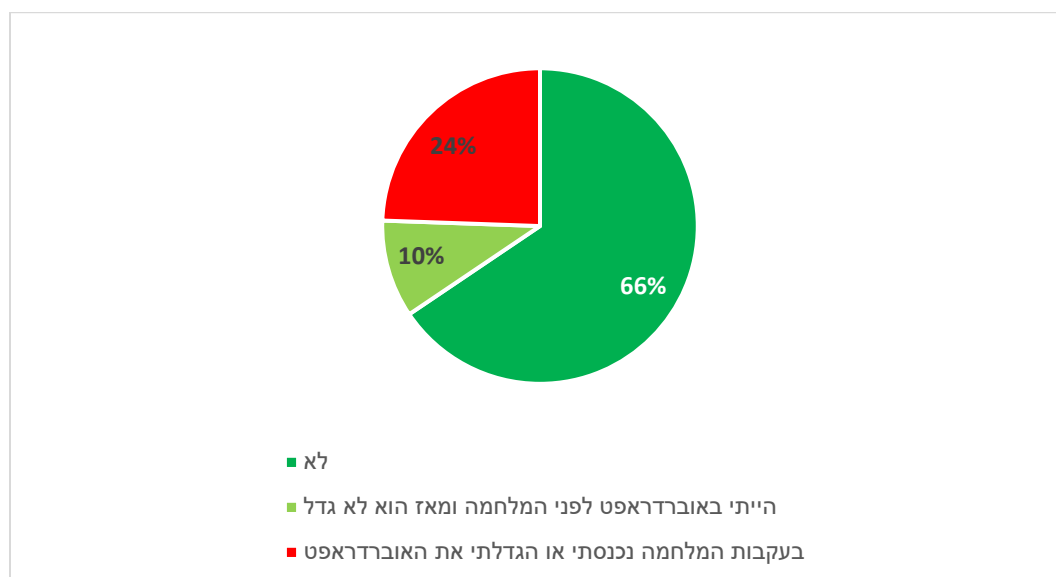
תרשים 18. לכמה זמן יספיק הכסף הנזיל של משק הבית? לפי אזור

5. הלוואות ומשיכת יתר

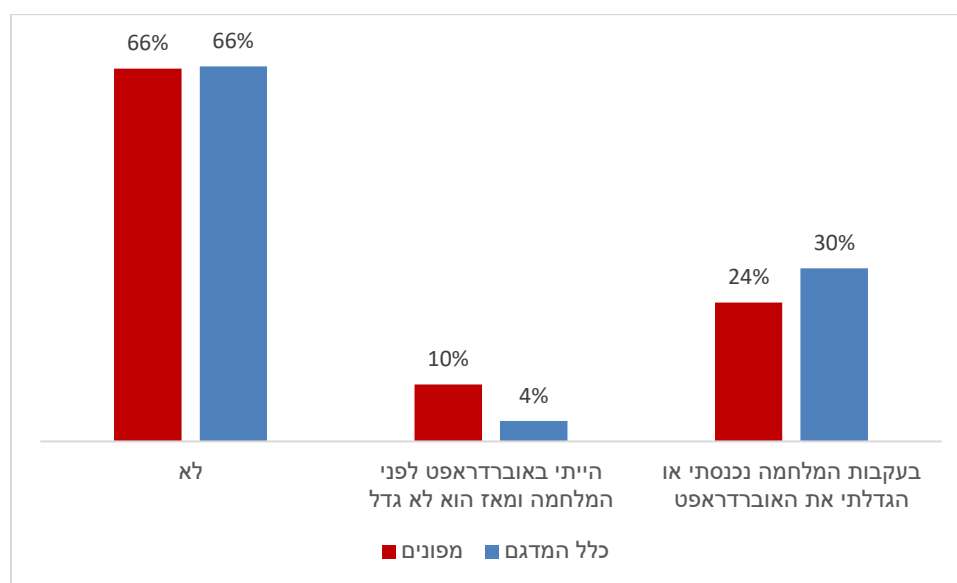
כשני שלישים מהמשיבים לסקר ינואר 2025 ציינו כי לא נכנסו לאוברדראפט בעקבות המלחמה. לא נמצאו הבדלים מהותיים בהקשר זה בין מצבם של המפונים לכלל האוכלוסייה. בנוסף, כ-24% מהמפונים ציינו כי נכנסו לאוברדראפט או הגדילו אוברדראפט קיים בעקבות המלחמה (בדומה לשיעור בממוצע המדגם); בעוד שכ-10% מהמפונים כבר היו באוברדראפט טרם המלחמה, ועל אף המלחמה הוא לא גדל. בהשוואה לכלל המדגם, ובהתחשב בטעות הדגימה, לא נמצאו הבדלים משמעותיים סביב סוגיית משיכת היתר בין המפונים לכלל המדגם.

תרשים 19. האם המשבר גרם למשק הבית של המפונים להיכנס לאוברדראפט או להגדילו?

שיעור נמוך יחסית מהמפונים (24%) מדווחים כי בעקבות המלחמה נכנסו לאוברדראפט או נאלצו להגדיל את הקיים, זאת לעומת 30% בקרב כלל האוכלוסייה העובדת (30%). ממצא זה יכול לרמז על כך שהסיוע הכלכלי שקיבלו עד כה המפונים עזר להם שלא להיכנס למינוס בבנק או להעמיק אותו בשיעורים גבוהים מהממוצע באוכלוסייה. מנגד, חשוב לציין כי שיעור מפוני הצפון המדווחים כי בעקבות המלחמה נכנסו לאוברדראפט או נאלצו להגדיל את הקיים גבוה (27%) יחסית למפוני הדרום (21%).

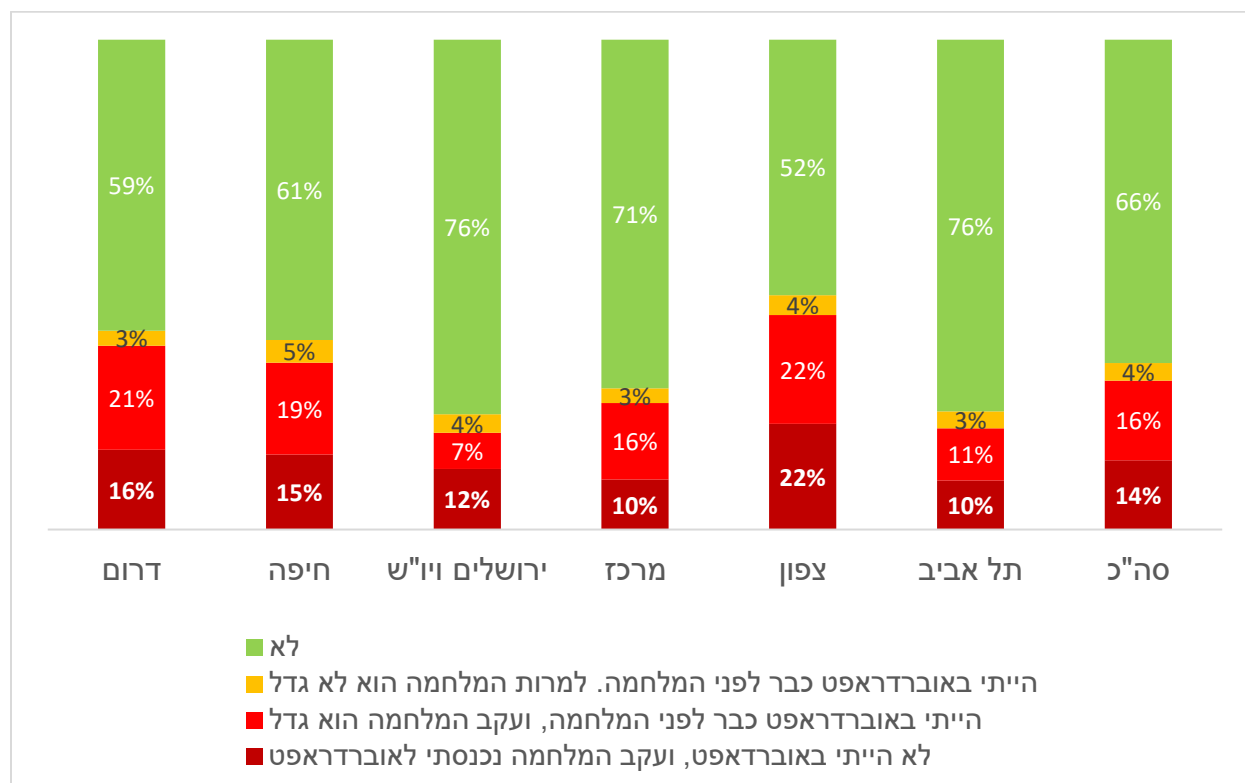
תרשים 20. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? מפונים לעומת כלל המדגם

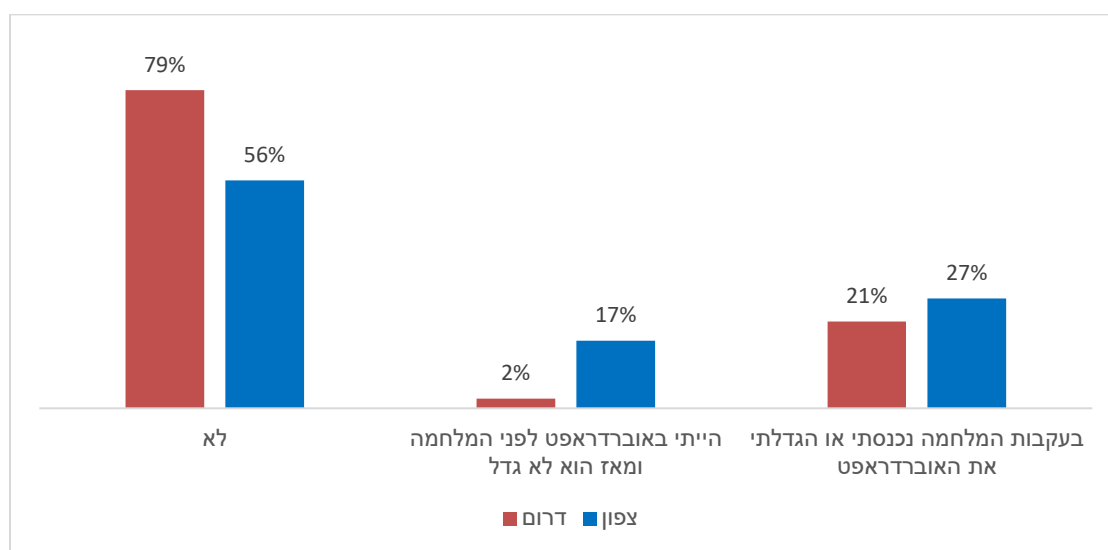
בקרב משיבים ממחוז הצפון דווח השיעור הגבוה ביותר של משקי בית שבעקבות המלחמה נכנסו לאוברדראפט או הגדילו את הקיים (44%). גם במחוז הדרום דווח שיעור יחסית גבוה שעמד על 37%. בנוסף, רק כמחצית

מהמשיבים במחוז צפון, לא היו באוברדראפט טרם המלחמה ולא נכנסו לו בעקבותיה (52%), לעומת 76% במחוזות ת"א וי"ם, וכשני שליש בכלל המדגם הארצי.

תרשים 21. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? כלל המדגם, לפי מחוז

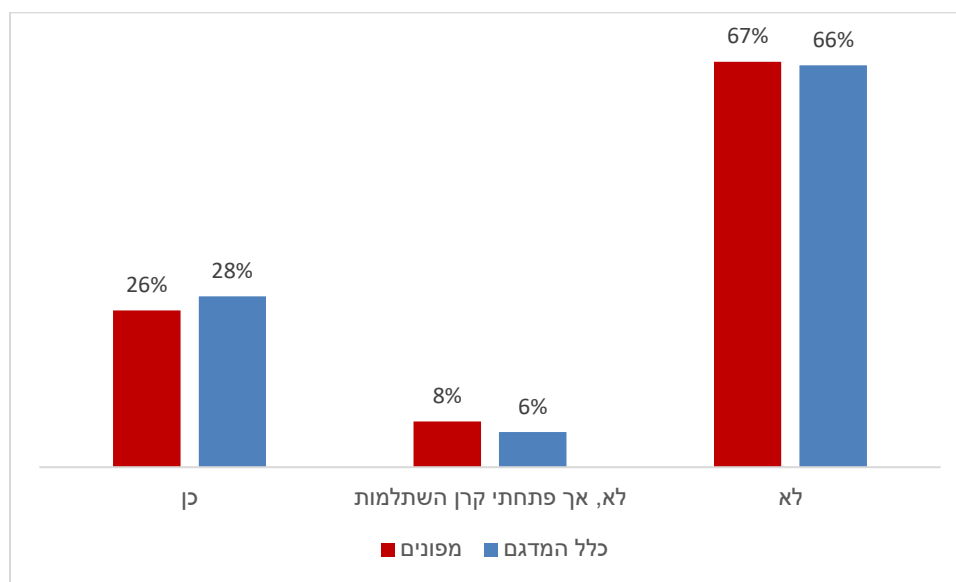

תרשים 22. האם המשבר גרם למשק הבית להיכנס לאוברדראפט או להגדילו? לפי אזור

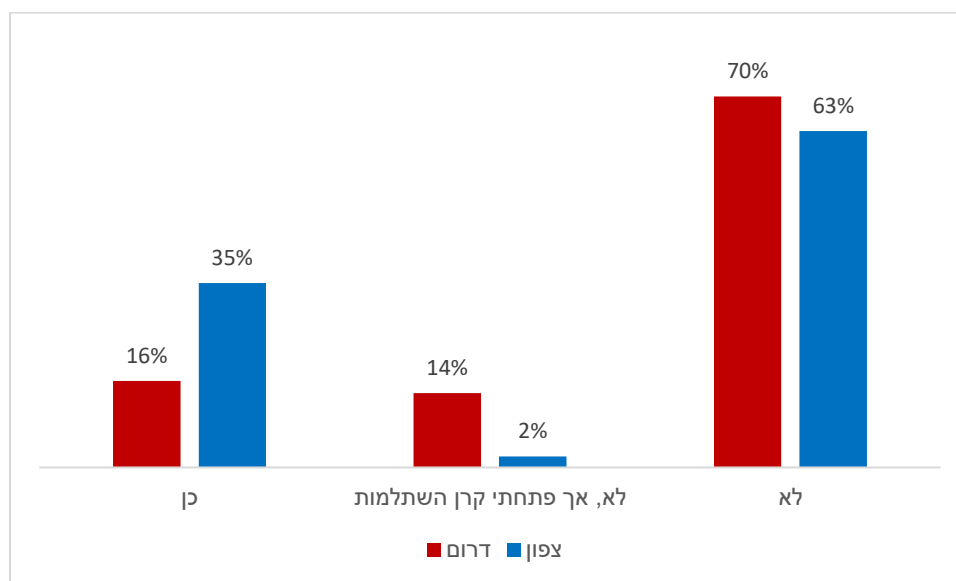
בהתאם, נמצא כי שיעור המפונים שנאלצו לבקש הלוואה מאז פרצה המלחמה דומה לשיעורם בכלל המדגם הארצי: 26% מהמפונים לעומת 28% מכלל המדגם, ולצידם אחוז דומה שנאלצו/בחרו לפתוח קרן השתלמות בתקופה זו. בסך הכול כשני שלישים מהמפונים, כמו גם מהמדגם הארצי, לא ביקשו הלוואה או פתחו חסכונות בעקבות המלחמה.

תרשים 23. האם ביקשו הלוואה או פתחו חסכונות מאז שפרצה המלחמה? מפונים לעומת כלל המדגם

מהשוואה בין מפוני הצפון למפונים מהדרום עולה כי בקרב מפוני הצפון בקשת הלוואה הייתה נפוצה יותר מאז תחילת המלחמה (35% ביקשו הלוואה מאז המלחמה פרצה), לעומת מפוני הדרום (16% בלבד). מנגד, שיעור המדווחים על פתיחת קרנות השתלמות היה נמוך בקרב מפוני הצפון בהשוואה למפוני הדרום (14%).

תרשים 24. האם ביקשו הלוואה או פתחו חסכונות מאז שפרצה המלחמה? לפי אזור

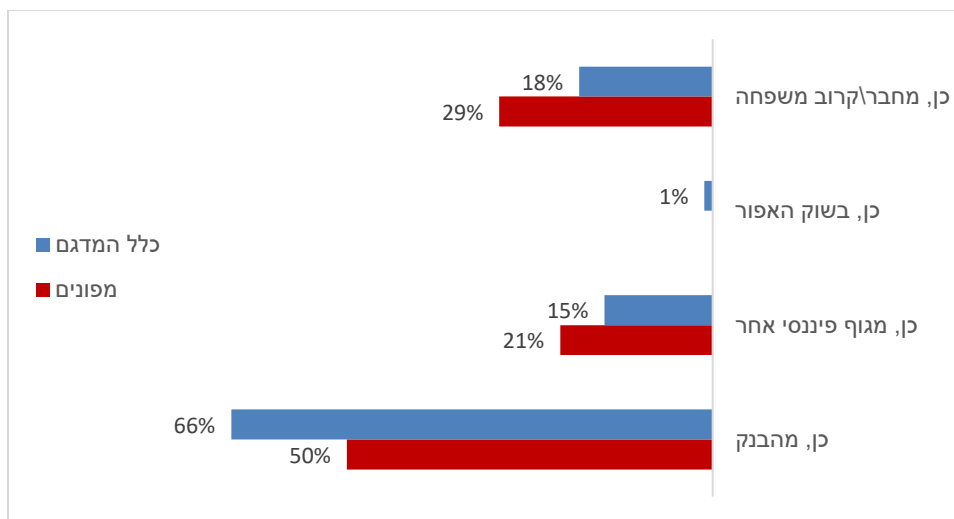
בסך הכול עולה מהסקר כי מצבם הפיננסי של המפונים דומה למדגם הכלל-ארצי, ככל הנראה כפועל יוצא של מענקי ההתארגנות ומענקי האכלוס שקיבלו המפונים עד כה. עוד נמצא כי מצבם הפיננסי של מפוני הצפון טוב פחות יחסית למפוני הדרום.

סביר להניח שהדבר קשור לשלב השונה שלהם בתהליך החזרה ליישובים, ולמתן המענקים המוגדלים למפונים שכבר חזרו לביתם. סביר להניח שהפסקת מענקי הסיוע תקשה על משקי הבית המפונים להחזיק את הראש מעל המים. **חשוב לזכור שלפני כשנה, בסוף פברואר 2024, הסתיימו מענקי האכלוס למפוני הדרום מהיישובים שהוכרזו כבטוחים** לחזרה אליהם על ידי צה"ל, ומי שבחר להמשיך להתגורר במלון היה זכאי לסיוע הכספי עד יולי 2024. מענקי האכלוס המשיכו עבור היישובים שלא הוכרזו כבטוחים. במקביל, במטרה לעודד את מפוני הדרום לשוב לבתיהם, הוצעו מענקי שיבה בגובה הולך ויורד לאורך זמן למי שיחזרו לגור ביישוב מגוריהם.

לעומת זאת, **תקציבי הסיוע עבור מפוני הצפון צפויים להימשך עד סוף פברואר 2025**, והחל במרץ 2025 יופסקו מענקי הפינוי ויוצעו מענקי חזרה חד-פעמיים. נתוני הסקר משקפים את מצבם טרם הפסקת מענקי הסיוע הממשלתיים.

לגבי המפונים שהשיבו בחיוב על השאלה על פנייה לבקשת הלוואה (26% מהמשיבים), כמחציתם פנו לבנק וכמעט שליש (29%) פנו לקרובי משפחה, לעומת כלל המדגם, שבו אחוז הפונים לבנק היה גבוה יותר משמעותית (66%) והפונים לבני משפחה נמוך (18%). בנוסף, שיעור המפונים שפנו לגוף פיננסי במטרה לקבל הלוואה היה גבוה יחסית (21%) לעומת כלל המדגם (15%). עם זאת, נחזור ונסייג כי מדובר במספר משיבים נמוך, ויש לבחון את הממצאים בזהירות, בעיקר היכן שהפערים נמוכים מ-10 נקודות האחוז.

תרשים 25. למי שענה כן, ממי ביקשת את ההלוואה? מפונים לעומת כלל המדגם⁶

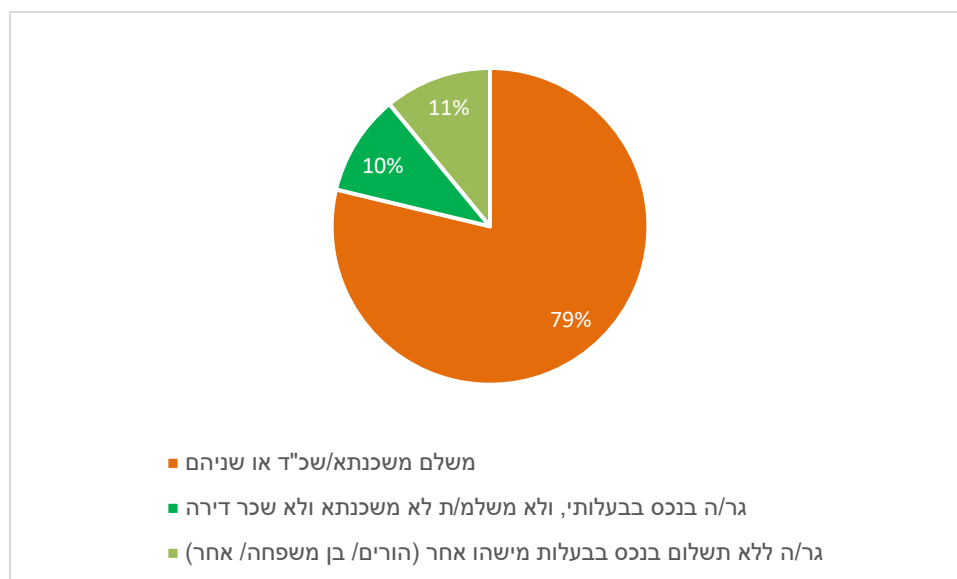

⁶ בשל מיעוט משיבים לא בוצע ניתוח של מפוני הדרום לעומת מפוני הצפון.

6. תשלומים לדיור

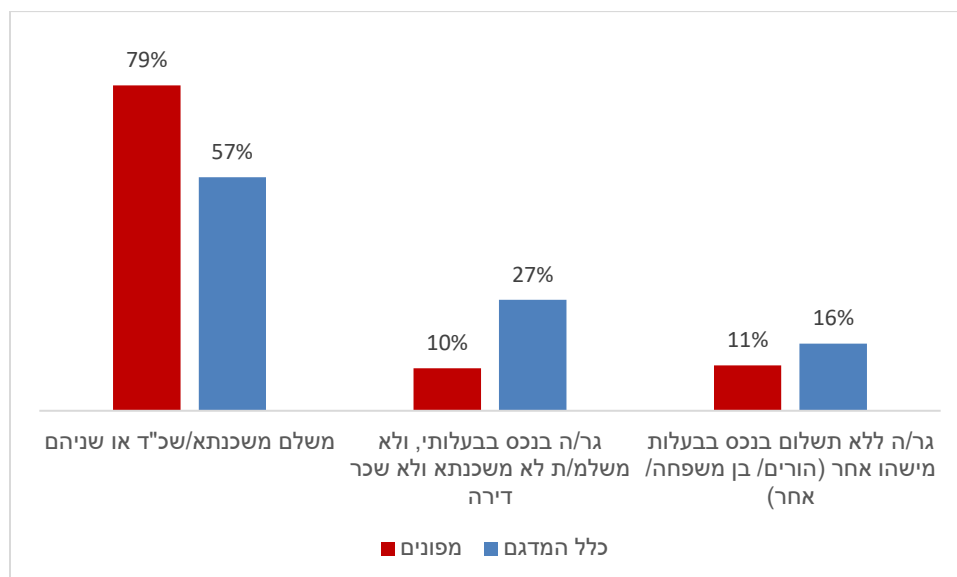
רוב (79%) המפונים משלמים תשלומי דיור חודשיים, כגון משכנתא/שכר דירה או שניהם. כ-10% גרים בנכס בבעלותם, ו-11% גרים ללא תשלום בנכס בבעלות בן משפחה/אחר.

תרשים 26. אילו תשלומים משלם המשיב עבור דיור?

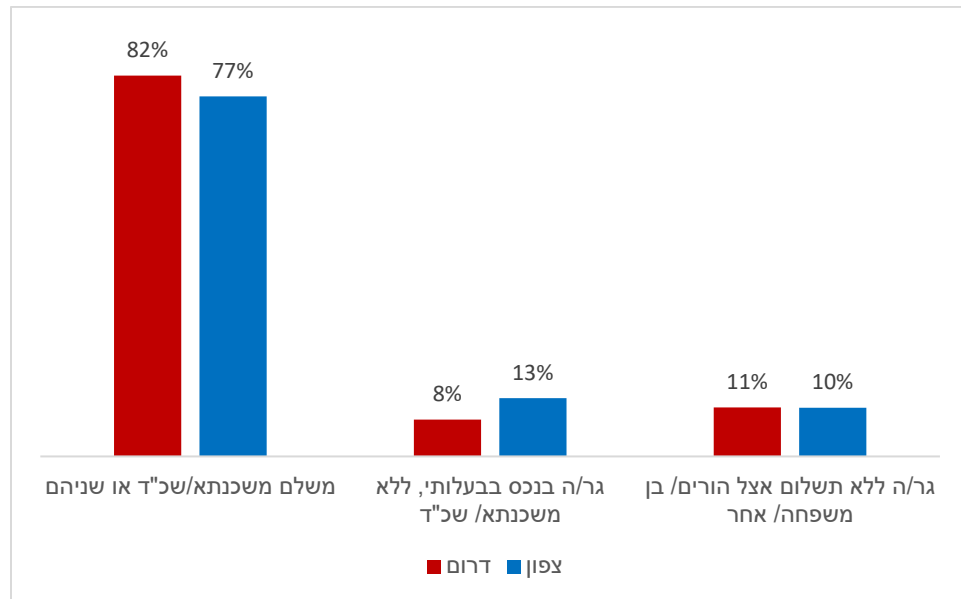

שיעור המפונים המשלמים משכנתא/שכ"ד או שניהם גבוה (79%) בהשוואה לכלל המדגם (57%). בהתאם, אחוז נמוך מהמפונים גרים בנכס בבעלותם (10%), לעומת 27% בכלל המדגם. בהשוואה בין מפוני הצפון למפוני הדרום לא נמצאו הבדלים משמעותיים בהקשר זה.

תרשים 27. אילו תשלומים משלם המשיב עבור דיור? מפונים לעומת כלל המדגם

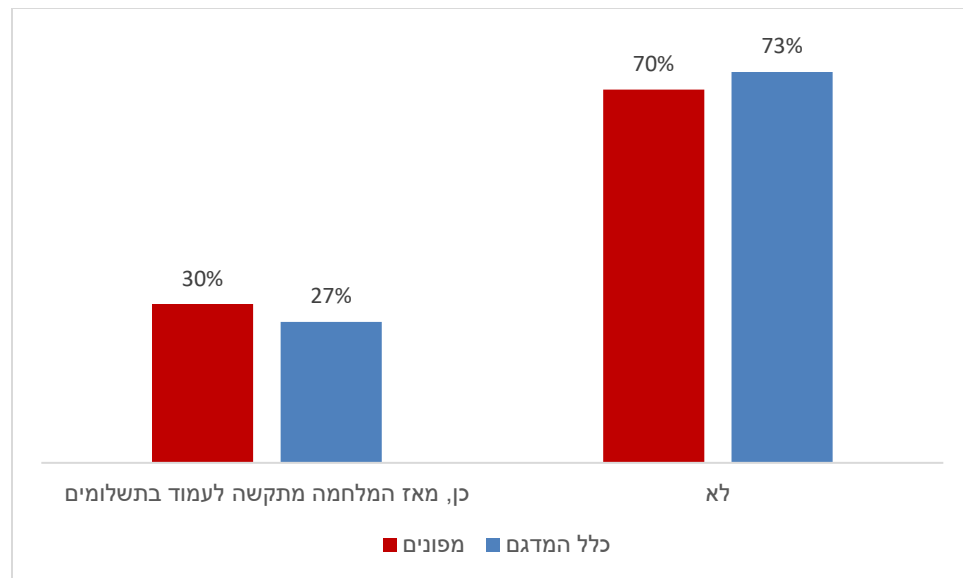

תרשים 28. אילו תשלומים משלם המשיב עבור דיור? לפי אזורים

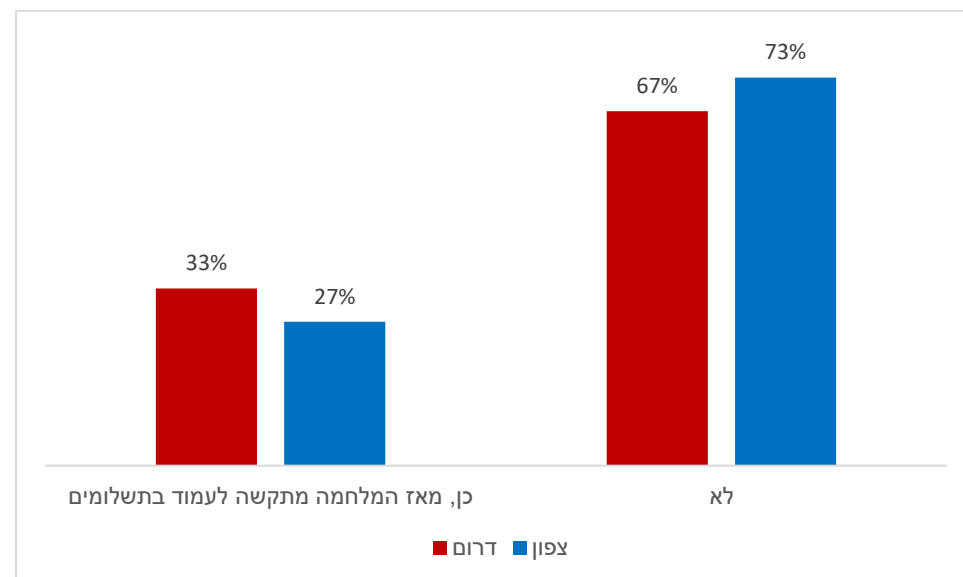

לא נמצאו הבדלים מהותיים גם באשר ליכולת ההחזר של ההלוואות לדיור (משכנתה) או שכר הדירה בין אוכלוסיית המפונים לבין כלל האוכלוסייה. עובדה זו מתיישבת עם התשובות הקודמות שהעידו על מצב פיננסי טוב יחסית של המפונים: כ-70% מהמפונים מדווחים כי למלחמה לא הייתה השפעה על כושר העמידה בתשלומי המשכנתה או שכר הדירה, בדומה לכלל המדגם (73%). בהשוואה בין מפוני הצפון למפוני הדרום לא נמצאו הבדלים משמעותיים.

תרשים 29. האם הייתה למלחמה השפעה על היכולת לעמוד בתשלומי המשכנתה או שכר הדירה (מבין אלו המשלמים על דיור)? מפונים לעומת כלל האוכלוסייה

תרשים 30. האם הייתה למלחמה השפעה על היכולת לעמוד בתשלומי המשכנתה או שכר הדירה (מבין אלו המשלמים על דיור)? לפי אזור

בכל הנוגע להקלות בתשלומי הדיור (משכנתה או שכ"ד) עולה כי קיים פער ניכר בין דיווחי המפונים לאלו של כלל האוכלוסייה, וכ-72% מהמפונים קיבלו הקלה כלשהי בתשלומי הדיור, בעוד רק 20% מהמשיבים בכלל המדגם קיבלו הקלה כלשהי. יתרה מכך, בעוד רק 11% מהמפונים ציינו כי ביקשו הקלה אך לא קיבלו אותה, כשליש מהמשיבים בכלל המדגם מדווחים כי ביקשו הקלה ולא קיבלו אותה. הדבר עלול להסביר את מצבם הפיננסי הקשה יותר של אוכלוסיות מסוימות, כגון עצמאים וערבים, שכלל הנראה נקלעו למצב קשה בעקבות המלחמה אך לא זכו להקלות שציפו להן מהמערכת הבנקאית ו/או הפיננסית. מבין המפונים, שיעור נמוך יחסית (17%) כלל לא ביקשו הקלה, בעוד בקרב כלל המדגם שיעור זה גבוה משמעותית ועומד על כ-47%.

תרשים 31. האם התקבלה הקלה כלשהי בתשלומי הדיור כגון שכירות או משכנתה (% מתוך המתקשים לעמוד בתשלומי הדיור) מפונים לעומת כלל המדגם

